

I maj 1974 samlades bland andra professor Carl Fehrman och fil dr Sven Stolpe på Övralid för att diskutera möjligheterna att bilda ett sällskap - på initiativ av kulturredaktören vid Östgöta Correspondenten Bengt Lundberg. Eftersom Stiftelsen Övralids syfte är att i huvudsak underhålla egendomen Övralid i oförändrat skick fanns här en viktig uppgift för ett sällskap; *att i nära samarbete med stiftelsen rikta uppmärksamheten på Verner von Heidenstams betydelsefulla livsverk och främja forskningen härom.* Heidenstam gav i sitt testamente förvaltarna i uppdrag att till svenska författare och till svenska forskare inom de vetenskaper "som särskilt intresserar mig" utdela understöd och belöningar.

Till interimso rdförande utsågs fil dr Ingvar Peterzén och till sekreterare stadsbibliotekarie Margareta Alexandersson. Samtidigt antogs stadgarna. Sällskapets första årsmöte på Medevi Brunn i juni 1974 utsåg chefredaktören Sven Slotter vid Motala Tidning till ordförande. Han efterträddes av studierektorn vid Vadstena folkhögskola, fil mag Sven-Ingvar Nilsson som biträtt ordföranden sedan starten. Därefter utsågs Gunnel Liljedahl, adjunkt i Motala, att leda sällskapet. Efter många dynamiska år belönades hon av Stiftelsen Övralid med dess medalj. Nuvarande ordförande är redaktören vid Norrköpings Tidningar Maria Waxegård.

Redan efter ett par år var medlemmarna över hundra. Efter tio år uppgick medlemmarna till tvåhundra femtio, efter tjugu år till över fyrahundra. Sällskapet räknar flera Övralidspristagare som medlemmar: fil dr Gunnar Brusewitz, fil dr Bengt Holmqvist, professor Inge Jonsson, professor Ulf Linde, fil dr Torgny Lindgren, fil dr Peter Nilson, professor Magnus von Platen och författaren Ole Söderström. Flera medlemmar av släkten von Heidenstam hedrar också sällskapet. Sedan hedersledamoten Sven Stolpe avlidit har Magnus von Platen utsetts till ny hedersledamot. Till sällskapets hedersordförande har utsetts Gunnel Liljedahl. Årsmötet på Övralid, följt av supé i Farfarsstugan, samlar för varje år alltfler intresserade, liksom sällskapets högtidsdrink på Övralidsdagen.

Sällskapet finansieras helt genom medlemmarnas årsavgifter, om man bortser från ett årligt välkommet bidrag från Motala kommun.

Tidigt började arbetet att återfinna och publicera Övralidspristagarnas tal, vilka alltsedan 1945 hålls på Övralid på Heidenstams födelsedag 6 juli. År 1977 började sällskapet ge ut "Tal på Övralid" med Fredrik Böök, pristagare 1957, som den förste i raden. Efter tio år var tjugu tal utgivna och nu tillkom Stiftelsen Övralid som utgivare. En strävan är att så långt som möjligt publicera samtliga pristagares tal. Numera trycks Övralidstalet fortlöpande och sänds till medlemmarna.

Sällskapet ger också ut - för forskningen värdefulla - särtryck som Verner von Heidenstams inträdestal i Svenska Akademien över Carl David af Wirsén, Pär Lagerkvists inträdestal i Svenska Akademien över Verner von Heidenstam, ur Vängåvan till Hjalmar Söderbergs 50-årsdag, Heidenstams tal vid Domarringen i Nässja samt som faksimil Heidenstams pamflett mot restaurerandet av historiska byggnader, "Modern barbarism". Av professor Ulf Linde har sällskapet låtit trycka essän om Hans Alienus "Den sentimentale satyren".

Många forskare och diktare kring Heidenstam medverkar till sällskapets verksamhet. Professor Carl Fehrman föreläste tidigt om Heidenstams "Nya dikter" och fil dr Sven Stolpe i samband med att hans Heidenstambioografi gavs ut. Direktör Gösta Hallin berättade personliga minnen av diktaren, förstandarinnan Elsa Rosenberg - nära vän med Heidenstams livskamrat Kate Bang - om släkt och vänner. Alltmer inriktar sig sällskapet på att uppmärksamma nya forskare och delta i den aktuella debatten. Förre chefredaktören Bertil Torekull tog inför sällskapet upp det hundraåriga Svenska Dagbladet - i grunden ett verk av Verner von Heidenstam - och professor Martin Kylhammar nytolkade den unge diktarens rebelliska väsen. Professor Bo Grandien valde att samma år han tilldelades Övralidspriset återupptäcka en tidigare pristagare och Vätterns store skildrare Folke Dahlberg - i närvaro av dennes anhöriga. Docent Svante Nordin, som skrivit den lovordade biografien om litteraturkritikern Fredrik Böök, avslöjade dennes mycket personliga relation

till Heidenstam och fil dr Svante Lovén, som återfunnit ungdomsdikter av Heidenstam, lanserade nya mytiska mönster hos "Hans Alienus" och "Endymion". Fil dr Bo Ollén, som disputerat på Heidenstams mest spridda verk, uppdagade arbetet bakom "Svenskarna och deras hövdingar" och ambassadören dr Robert F Merillees presenterade sin unika forskning kring Heidenstams släkt i Levanten.

Hundra år efter Heidenstams debut kunde man lyssna till den senaste tidens många nya bokröster om nationalskalden och nittio-talisten. Sällskapet fick äran att forma finalen på de litterära sällskapens matinéer på Skansen och samlade säsongens näst största publik. Professor Magnus von Platen berättade om äktenskapet mellan Emilia Uggla och Verner von Heidenstam, fil dr Bo Ollén om Heidenstam som barnboksförfattare och fil dr Gudmund Fröberg om romanen "Folke Filbyter". Operasångerskan Malena Ernman sjöng ur "Ensamhetens tankar".

Sällskapet var dessutom först att presentera Kulturrådets nya publikation om litterära sällskap på Övralid med författaren, fil lic Bure Holmbäck. Ett symposium kring bland annat "Karolinerna" - aktuella efter hundra år - planeras nu på diktarboningen Mauritzberg.

Redan från starten gjorde sig medlemmarna bekanta med Heidenstams byggnader: Övralid, Olshammar och Naddö. Intresset för dessa hålls vid liv, senast med författaren Magnus Engberg som guide efter hans bok "Visiter vid Vättern". För att hylla "Himladrottningens bild" har sällskapet uppmärksammat Heda kyrka, senast med fil dr Åke Nisbeth som berättade om den romanska träskulpturen och operasångerskan Karin Ingebäck som sjöng Maria-sånger. Sällskapet har också sökt liva upp traditionen från Heidenstams dagar att fira valborgsmäss på Medevi brunn, senast med trubaduren Peder Svan. Vårtalet hölls av professor Carl Gemzell och våren sjöngs in av Motala motettkör. Hundra år efter vigseln på Blå Jungfrun firades detta med en utfärd till ön i Kalmarsund och en festlig ceremoni som gav stort eko i pressen. Samtidigt gav sällskapet ut bröllopsskriften "Evoi" i faksimil. "Heliga Birgittas pilgrimsfärd" var uppe till debatt av bland andra fil dr Sven Stolpe och arkivarie

Eric Johansson i Birgittas kloster i Vadstena. Inför jubiléet kring "Karolinerna" visades Nobelbibliotekets samlingar av nye chefen för Nobelbiblioteket Åke Erlandsson samt det historiska måleriet på Nationalmuseum av chefsguiden Maya Gamstorp.

Sällskapet har framträtt på Biblioteksmässan, Lilla Hornsberg (litterära sällskapens hus) och med soiréer på Prins Eugens Waldemarsudde samt Brunneby gård. Sällskapet deltog också i hög grad i produktionen av en CD-skiva och kassett med Heidenstams lyrik, som tonsättaren Karl-Gösta Lundgren bidrog till med hovsångerskan Britt-Marie Aruhn, skådespelerskan Helena Kallenbäck och Motala motettkör.

Genom att regelbundet presenteras i publikationer som Litterära Sällskap, Bokbranschens matrikel och tidskriften Parnass sprids intresse för sällskapet. I den nya boken "Litterära hus och miljöer" ger Maria Waxegård en bild av Övralid. Författaren Magnus Engbergs TV-film och radioprogram om vännerna Ellen Key och Verner von Heidenstam gav stort gensvar. Projektet "Bildskäraren", med texter kring Heidenstam, stöddes bland annat av Kulturrådet och Gustav VI Adolfs kulturfond och resulterade i en permanent utställning på Munkklostret i Vadstena. En omfattande utställning om "Karolinerna" får nu generösa bidrag bland annat från Länsbibliotek Östergötland och landstinget och ska visas på många bibliotek i Östergötland.

År 1994 startade utgivningen av en skriftserie för att manifesteras de tjugu åren. Författaren och hedersledamoten Ole Söderström hyllades samtidigt till sina åttio år. Han gav sin mycket personliga syn på "Heidenstam och våra tystnader". Sällskapet kan glädja sig åt att Heidenstams röst inte har tystnat, utan hålls levande. För att citera Lars Forssell, Övralidspristagare 1981: *"Heidenstam var lätt att glömma men för levande att dö."* Eller Kjell Espmark, Övralidspristagare 1974: *"Övralid är ett unikt forum i svenskt kulturliv."*

M.W.